

مجموعہ کتاب

اُستادِ مظلوم

مطهری، مرتضی، ۱۲۹۸-۱۳۵۸.

مجموعه آثار استاد شهید مطهری / ویراستار شورای نظارت بر نشر آثار استاد شهید
آیه... مطهری. - تهران: صدرا

دوره: 5 - 06 - 964 - ISBN

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

هر جلد عنوان خاص خود دارد.

ISBN 964 - 7299 - 54 - 0

ج. ۲۴ (چاپ اول: ۱۳۸۵): ۳۲/۰۰۰ ریال

۱. اسلام -- بررسی و شناخت. ۲. اسلام -- مسائل متفرقه. الف. عنوان.

۲۹۷/۴۸

۲۷ م ۶ م / ۷ / BP۲۳۳

م ۷۸-۲۱۱۶۱

کتابخانه ملی ایران

مجموعه آثار استاد شهید مطهری (۲۴)

چاپ اول: اسفند ۱۳۸۵ مطابق صفر ۱۴۲۸

تعداد: ۳/۰۰۰ نسخه

حروفچینی، لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ فجر (۱۳۹۵/۱۰۰۱). تلفن: ۳۳۱۱۹۷۹۶

ناشر: انتشارات صدرا (با کسب اجازه از شورای نظارت بر نشر آثار استاد شهید)

کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص ناشر است.

● تهران: خیابان ناصر خسرو، مقابل دارالفنون، کوچه دکتر مسعود. تلفن: ۳۳۹۱۵۱۳۰، دورنگار: ۳۳۱۱۹۷۹۶

● قم: خیابان ارم. تلفن: ۷۷۳۱۵۲۲، دورنگار: ۷۷۴۷۳۱۴

شابک دوره: ۵-۰۶-۵۶۰۰-۹۶۴ ISBN: 964-5600-06-5

شابک جلد بیست و چهارم: ۰-۵۴-۷۲۹۹-۹۶۴ ISBN: 964-7299-54-0

خدا را شاکریم که جلد بیست و چهارم «مجموعه آثار استاد شهید مطهری» که جلد اول از بخش اجتماعی سیاسی این مجموعه را تشکیل می‌دهد منتشر می‌گردد. این مجلد مشتمل بر هفت بخش است: نهضت‌های اسلامی در صد ساله اخیر، آینده انقلاب اسلامی ایران، قیام و انقلاب مهدی علیه السلام از دیدگاه فلسفه تاریخ، شهید، مشکل اساسی در سازمان روحانیت، رهبری نسل جوان، روابط بین الملل اسلامی.

بخش اول یعنی کتاب نهضت‌های اسلامی در صد ساله اخیر در شمار آخرین آثار قلمی شهید آیت الله مطهری است و چاپ اول آن در سال ۱۳۵۷ مقارن با فاجعه جمعه سیاه ۱۷ شهریور منتشر شده است که خطرات جدی از سوی رژیم فاسد پهلوی برای آن متفکر شهید داشت. مطالب این بخش - چنان که در ابتدای آن ذکر شده است - بنا بود در یک اجتماع بزرگ مردمی در شب نیمه شعبان ۱۳۹۸ هجری قمری (۱۳۵۷ هجری شمسی) در زمانی که اولین عمل‌های انقلاب اسلامی افروخته می‌شد. به صورت یک خطابه ایراد شود ولی به علت ممانعت پلیس، آن اجتماع برقرار نشد و آن خطابه ایراد نگردید و البته تظاهرات و جنگ و گریزی با پلیس توسط جوانان مسلمان انقلابی انجام پذیرفت. بعداً استاد شهید مطالب آن خطابه ایراد نشده را به رشته تحریر درآوردند و به صورت کتاب منتشر کردند که تأثیر بسزایی در روشن‌تر شدن خط سیر نهضت اسلامی ایران در جریان این نهضت و پس از پیروزی انقلاب اسلامی داشته است.

بخش دوم این مجلد را کتاب آینده انقلاب اسلامی ایران تشکیل می‌دهد که مجموعه‌ای است از سخنرانیها و مصاحبه‌های آن متفکر شهید درباره انقلاب اسلامی ایران که بخش اعظم آن در فاصله چند ماه قبل از پیروزی انقلاب تا هشتاد روز بعد از پیروزی (زمان شهادت استاد) ایراد شده است. در این بخش مسائل مورد نیاز انقلاب - همچنان که روش آن شهید بود - پیشاپیش مورد بررسی و تحقیق عالمانه قرار گرفته است و با توجه به گرفتاریها و مشاغل فراوان آن شهید در آن ایام، مانند مأموریت تشکیل شورای انقلاب اسلامی از سوی امام خمینی (ره) و اداره این شورا، ریاست کمیته استقبال از امام (ره) و حضور در کنار امام خمینی به عنوان نزدیک‌ترین و مورد اعتمادترین فرد به ایشان از زمان ورود آن رهبر فرزانه به ایران تا زمان شهادت استاد، با توجه به چنین مشاغلی در آن ایام، سخنرانیها و مصاحبه‌های عمیق علمی آن شهید در این بخش از این مجموعه را باید از شاهکارهای ایشان به شمار آورد. تاریخ و مناسبت این سخنرانیها و مصاحبه‌ها در ابتدای هر یک ذکر

شده است.

مطالب این دو بخش حاکی از دقت نظر و عمق بینش استاد مطهری در مسائل اجتماعی و سیاسی است و نشان می‌دهد که آن فیلسوف و فقیه عالی‌مقام علاوه بر فلسفه و فقه و دیگر رشته‌های معارف اسلامی، در شناخت جریانهای اجتماعی و سیاسی دنیای اسلام نیز ید طولایی داشته است و به همین جهت آفات نهضت اسلامی را که ممکن است گریبانگیر انقلاب اسلامی شود پیشاپیش گوشزد می‌کند تا ما مسیر درست را گم نکنیم.

بخش سوم این مجموعه یعنی «قیام و انقلاب مهدی علیه‌السلام از دیدگاه فلسفه تاریخ» در زمان حیات آن شهید ابتدا به صورت مقاله‌ای کوتاه و مختصر در یک نشریه دینی در تهران منتشر شد و سپس مطالبی بر آن افزوده شد و همراه مقاله «شهید» به صورت کتابی در حدود سال ۱۳۵۱ منتشر گردید و در سال ۱۳۵۷ چاپ ششم آن با اصلاحات مختصری در برخی عبارات و اضافاتی توسط استاد منتشر شد و تا کنون بیش از سی نوبت چاپ شده است. آنچنان که خود استاد شهید در مقدمه آن کتاب گفته‌اند این بخش فلسفه تاریخ نیست، بلکه بررسی یک ایده اسلامی از دیدگاه فلسفه تاریخ است و ضمناً اشاره‌ای به فلسفه تاریخ از دیدگاه قرآن و معارف اسلامی است.

بخش چهارم این مجلد از «مجموعه آثار» شامل مقاله «شهید» است که تفصیل یافته یک سخنرانی در شب عاشورای سال ۱۳۹۳ هجری قمری (۱۳۵۲ هجری شمسی) در تهران است و گذشته از غنای محتوای آن، از آنجا که نویسنده مقاله خود به شهادت رسیده است طبعاً اثر مضاعف بر خواننده محترم خواهد گذاشت.

«مشکل اساسی در سازمان روحانیت» بخش پنجم این مجلد از مجموعه آثار را تشکیل می‌دهد و آن مقاله‌ای است به قلم آن متفکر شهید که در سال ۱۳۴۱ شمسی در کتابی به نام بحثی درباره مرجعیت و روحانیت چاپ و منتشر شد و بعداً و در زمان حیات استاد در کتاب ده گفتار درج گردید.

بخش ششم گفتار «رهبری نسل جوان» است. این گفتار در فاصله سالهای ۱۳۳۹ تا ۱۳۴۱ در محفلی ماهانه در تهران ایراد شده و در زمان حیات استاد در کتاب ده گفتار منتشر شد. و سرانجام بخش هفتم این کتاب یعنی «روابط بین الملل اسلامی» متن سخنرانی آن شهید است در ۲۰ بهمن ۱۳۵۴ در «سمینار دیران تعلیمات دینی منطقه غرب تهران» که پس از شهادت آن عالم ربانی و در سال ۱۳۸۰ در کتاب پانزده گفتار به چاپ رسید.

از خدای تعالی مدد و توفیق طلب می‌کنیم.

۲۲ بهمن ۱۳۸۵

برابر با ۲۲ محرم ۱۴۲۸

سید محمد باقر
موسوی خراسانی
استاد

فهرست مطالب

نهضت‌های اسلامی در صد ساله اخیر

۲۳	خطابه‌ای که ایراد نشد
۲۴	واژه اصلاح
۲۷	جنبش‌های اصلاحی در تاریخ اسلام
۳۰	سید جمال
۳۱	دو امتیاز
۴۴	آرمان سید
۴۴	امتیازات سید
۴۷	شیخ محمد عبده
۵۰	کواکبی
۵۴	افول اندیشه اصلاح در جهان عرب
۵۶	اقبال
۶۰	حرکتهای اصلاحی شیعی

۶۵	نهضت اسلامی ایران
۶۷	ماهیت نهضت
۷۱	هدف نهضت
۷۳	رهبری نهضت
۸۵	آفات نهضت
۹۵	شرایط موفقیت مصلح

آینده انقلاب اسلامی ایران

۱۰۰	دیباچه
۱۰۱	شعری از شهید آیت‌الله مطهری در غم فراق امام خمینی
۱۰۲	متن خیر مقدم بازگشت امام خمینی به ایران
۱۰۵	اهداف روحانیت در مبارزات
۱۰۶	نهضت‌های قرن اخیر
۱۰۷	آیا نهضتها تک ماهیتی هستند یا چند ماهیتی؟
۱۰۸	اهداف اصلاحی سید جمال

- ۱۰۹ مقایسه هدفهای این نهضت با نهضت‌های قرن اخیر
- ۱۱۰ ماهیت اسلامی این نهضت
- ۱۱۱ پدیده استعمار
- ۱۱۲ «اصلاح» در اصطلاح اسلامی
- ۱۱۳ کلیات هدفهای اسلامی در بیان علی‌علیه:
- ۱۱۳ ۱. بازگشت به اسلام راستین
- ۱۱۳ ۲. اصلاح چشمگیر در شهرها
- ۱۱۳ ۳. نجات مظلومان
- ۱۱۴ ۴. بپا داشتن قوانین الهی تعطیل شده
- ۱۱۵ حساسیت حکومت اسلامی در اجرای قانون
- ۱۱۹ مفهوم آزادی عقیده
- ۱۲۰ آزادی حیوانی و آزادی انسانی
- ۱۲۰ فرق آزادی عقیده و آزادی تفکر
- ۱۲۲ مقایسه میان کار ابراهیم علیهما السلام و کار ملکه انگلستان و کوروش
- ۱۲۳ آزادی تفکر
- ۱۲۳ صراحت و عدم نفاق، شرط آزادی تفکر
- ۱۲۵ کرسی مکتب مخالف در دانشکده الهیات
- ۱۲۶ دو نمونه از نفاق در بیان تفکر
- ۱۲۸ فکر آزاد است، فریبکاری ممنوع
- ۱۲۸ آزادی بحث در تاریخ اسلام
- ۱۳۰ ضبط افکار مادیین در کتب علمای مذهبی
- ۱۳۱ «پرواز انقلاب»
- ۱۳۲ شخصیت امام خمینی
- ۱۳۵ تحلیل انقلاب ایران
- ۱۳۶ معنی ترس از خدا
- ۱۳۷ تغییر مسیر انقلاب اسلامی صدر اسلام
- ۱۳۸ شباهت وضع امروز با وضع آخر عمر پیامبر ﷺ
- ۱۳۹ تعریف انقلاب
- دو نظریه درباره ماهیت انقلاب:
- ۱۴۰ ۱. ماهیت همه انقلابها یکی است و آن اقتصادی است
- ۱۴۰ ۲. انقلابها ماهیات مختلف دارند: اقتصادی، سیاسی، اعتقادی
- نظریات درباره ماهیت انقلاب ایران:
- ۱۴۴ ۱. ماهیت طبقاتی
- ۱۴۴ اشتباه میان جهت‌گیری و خاستگاه نهضت‌های الهی

۱۴۶	۲. ماهیت آزادیخواهانه
۱۴۶	۳. ماهیت اسلامی به معنی معنوی
۱۴۷	۴. ماهیت اسلامی به معنی واقعی، یعنی چند بعدی و همه جانبه
۱۴۸	شباهت انقلاب ایران با انقلاب صدر اسلام
۱۴۹	سخن عمر در باره حریت و آزادی
۱۴۹	سخن نماینده مسلمین در بارگاه رستم فرخ زاد
۱۵۰	سخن علی علیه السلام
۱۵۰	شامل بودن این نهضت
۱۵۱	زدودن خود باختگی در مقابل غرب
۱۵۲	داستان مسجد مهمان گش
۱۵۳	نتیجه
۱۵۵	پرسش و پاسخ
	□
۱۶۳	آیا صحبت از سهم گروهها صحیح است؟
۱۶۵	کیفیت رهبری، یکی از راههای شناخت ماهیت انقلاب
۱۶۶	امام خمینی ارزشها را با معیارهای اسلامی مطرح کردند
۱۶۷	پیوند دین و سیاست
۱۶۸	استفاده رهبر از تغییر تاریخ هجری
۱۶۹	یک خاطره
۱۷۰	عنصر «تهاجم به ظلم و اختناق» در اسلام
۱۷۲	انقلاب اسلامی یا اسلام انقلابی؟
۱۷۳	ریشه این فکر که «مبارزه اصل است»
	عوامل تداوم انقلاب اسلامی:
۱۷۴	۱. ادامه دادن مسیر عدالت خواهی
۱۷۴	۲. احترام به آزادیها
۱۷۵	پیشنهاد به دانشکده الهیات
۱۷۶	۳. حفظ استقلال مکتبی
۱۷۷	به حق یک مجرم نیز نباید اجحاف شود
۱۸۰	پرسش و پاسخ
	آینده انقلاب اسلامی ایران:
۱۹۵	ماهیت انقلاب ایران
۱۹۶	تعریف انقلاب و فرق انقلاب با کودتا
۱۹۸	عنصر تهاجم و انکار وضع نامطلوب، بذر انقلاب
۱۹۹	نسخه درمان مصلحان برای جهان اسلام
	نظریات درباره ریشه انقلابها:

- ۱۹۹ ۱. محرومیت مادی
- ۲۰۱ ۲. مسائل انسانی مانند آزادی
- ۲۰۳ ۳. مکتب و ایدئولوژی
- ۲۰۴ انقلاب اسلامی ایران، انقلابی ایدئولوژیک
- ۲۰۴ در انقلاب ایران همه عوامل رنگ اسلامی به خود گرفت
- ۲۰۵ سه نمونه دیگر
- ۲۰۷ اسلام معنویت محض نیست

- ۲۰۹ ریشه‌های انقلاب اسلامی
- ۲۰۹ «اصلاح» و «انقلاب»
- ۲۱۰ انقلاب روحی، مقدمه انقلاب اجتماعی
- ارکان انقلاب روحی مردم ایران:
- ۲۱۱ ۱. دمیده شدن روح امر به معروف و جهاد در آنها
- ۲۱۲ ۲. احساس شخصیت
- ۲۱۲ خودباختگی
- ۲۱۴ حالت استسباع
- ۲۱۴ ایمان و اعتماد به خود
- ۲۱۵ خودباختگی ملی
- ۲۱۵ دو نمونه
- ۲۱۷ بزرگترین هدیه یک رهبر به ملت خود
- ۲۱۷ دو دلیل بر رد «جمهوری دموکراتیک اسلامی»
- ۲۱۹ کشف «من» انلامی از راه آشنایی با تاریخ و ایدئولوژی اسلام
- ۲۲۰ پنج قرن تمدن اسلامی
- ۲۲۲ فلسفه‌های زندگی اسلامی، مترقی‌تر از مشابه غربی
- ۲۲۳ نتیجه

- ۲۲۵ عدالت اجتماعی
- ۲۲۵ انقلاب اسلامی آخر دوره خلافت عثمان
- ۲۲۷ دعوت مردم از علی علیه السلام برای خلافت
- ۲۲۷ امتناع آن حضرت و بیان صریح سیاست خود
- ۲۲۸ آغاز مخالفتها
- ۲۲۹ الهام از روش علی علیه السلام
- ۲۳۰ برداشتها از عدالت اجتماعی
- ۲۳۱ سوسیالیسم اخلاقی
- ۲۳۳ معنویت، پایه عدالت اجتماعی

۲۳۵	استقلال و آزادی
۲۳۵	اقسام مختلف عدم استقلال فرد
۲۳۶	تفاوت فنوداليسم اروپا با فنوداليسم مشرق زمين
۲۳۷	بردگی در سطح کشورها - استقلال سیاسی
۲۳۸	استقلال اقتصادی
۲۴۰	سخن مرحوم آیت الله امینی
۲۴۰	استقلال فرهنگی
۲۴۱	داستان عالم روحانی و وزیر فرهنگ
۲۴۴	التقاط با مکتبهای بیگانه
۲۴۵	استقلال مکتبی
۲۴۶	نمونه‌ای از التقاط
۲۴۸	تاویل قرآن و نهج البلاغه
۲۵۱	معنویت در انقلاب اسلامی
۲۵۱	معنویت منفی و راه ایجاد آن
۲۵۲	نظر مخالف
۲۵۳	بندگی خدا، راه اصلاح درون
۲۵۴	اصلاح همزمان درون و بیرون، راه کسب معنویت
۲۵۶	آیا اومانیسم بدون ایمان به خدا امکان دارد؟
۲۵۷	منطق اسلام برقراری عدالت توأم با معنویت است
۲۵۸	تفسیر معنویت به مادیت!
۲۶۱	روحانیت و انقلاب اسلامی
۲۶۳	سخن یک نویسنده غیر مذهبی درباره روحانیت
۲۶۴	نقش روحانیت در نهضت‌های گذشته
۲۶۶	شباهت ابتدای انقلاب با صدر اسلام
۲۶۷	بیان آیت الله بروجردی
۲۶۷	آزادی عقیده در صدر اسلام
۲۶۸	رسالت امام صادق علیه السلام
۲۷۰	رسالت حضرت رضا علیه السلام
۲۷۱	پیوند آینده انقلاب اسلامی با آینده روحانیت
۲۷۲	ریشه قدرت روحانیت شیعه
۲۷۴	آیت الله بروجردی و مرد بازاری
۲۷۵	روحانیون پست اجرایی دولتی نپذیرند
۲۷۵	دایره امر به معروف و نهی از منکر زیر نظر روحانیت

۲۷۶	لزوم اصلاح عزاداریها
۲۷۹	وظایف حوزه‌های علمیه
۲۸۲	وظایف اصلی
۲۸۴	وظایف فعلی
۲۸۷	نقش زن در جمهوری اسلامی
۲۸۸	نقش غیر مستقیم و نقش مستقیم زنان در انقلاب اسلامی
۲۸۹	حرکت انسان با دو بال آگاهی و اراده
۲۹۰	نقش سید جمال در آگاه کردن ملت‌های مسلمان
۲۹۲	تلاش استعمار برای تخریب بال اراده
۲۹۲	ماجرای ساختن سینما در کنار مسجد
۲۹۴	بهره‌برداری از مسئله آزادی زن
۲۹۴	منطق معتدل اسلام درباره نقش زن
۲۹۷	نه پرده‌نشینی و نه اختلاط، بلکه حریم
۲۹۸	رسول اکرم و نقش زن در اجتماع
۲۹۸	زن در جمهوری اسلامی
۳۰۱	نقش بانوان در تاریخ معاصر ایران
	دربارهٔ جمهوری اسلامی:
۳۰۷	مصاحبه مطبوعاتی
۳۱۵	جمهوری اسلامی - انتقادات
۳۲۹	مصاحبه تلویزیونی (۱)
۳۳۹	مصاحبه تلویزیونی (۲)
۳۴۹	مصاحبه تلویزیونی (۳)
	بخش ضمیمه: آزادی عقیده:
۳۶۷	فرق فکر و عقیده و اشتباه اعلامیه جهانی حقوق بشر
۳۶۸	فرق فکر و عقیده
۳۶۹	تفکر از نظر قرآن و حدیث
۳۷۰	تفاوت اسلام و مسیحیت
	دو گونه عقیده:
۳۷۲	۱. عقیده بر مبنای تفکر
۳۷۲	۲. عقیده به معنی دلبستگی
۳۷۳	مغالطه دنیای امروز

۳۷۴	اشتباه اعلامیه جهانی حقوق بشر
۳۷۵	دو نمونه از برخورد نادرست با آزادی عقیده
۳۷۵	سه نمونه از برخورد درست با آزادی عقیده
	ریشه طرح غلط آزادی عقیده در اروپا:
۳۷۷	۱. محکمه تفتیش عقاید
۳۷۸	۲. دین امری مربوط به وجدان شخصی فرد است
۳۸۱	خلاصه
۳۸۲	عقیده اسلامی اجبار بردار نیست
۳۸۲	شان نزول آیه «لا اکراه فی الدین»
۳۸۵	اسلام و آزادی تفکر
۳۸۶	مبارزه انبیا با عقاید غیرناشی از فکر
۳۸۷	اموری که اجبار بردار نیست
۳۸۷	ایمان قابل اجبار نیست
۳۸۸	اموری که اجبار بردار است ولی کمال مطلوب با اجبار حاصل نمی شود
۳۸۹	رشد اجتماعی
۳۹۱	رشد فکری
۳۹۳	کارنامه درخشان اسلام در آزادی عقیده
۳۹۴	دو علت پیدایش و گسترش تمدن اسلامی
۳۹۵	نمونه هایی از تسامح و تساهل مسلمین درباره عقاید مخالف
۳۹۸	بخش احتجاجات در کتب حدیث
۳۹۹	اعتماد اسلام به منطق خود
۴۰۰	دشمنان خدمتگزار
	قیام و انقلاب مهدی علیه السلام
۴۰۶	انتظار فرج
۴۰۶	دو گونه انتظار
۴۰۷	شخصیت و طبیعت جامعه
۴۰۸	قرآن و تاریخ
۴۱۰	توجیه و تفسیر تکامل تاریخ
۴۱۱	دو شیوه مختلف
۴۱۱	بینش دیالکتیکی یا ابزاری
۴۱۵	هسته اصلی
۴۱۹	نتیجه
۴۱۹	مفهوم «نو» و «کهنه»
۴۲۰	تسلسل منطقی تاریخی

۴۲۰	اوج هر مرحله
۴۲۰	قداست مبارزه
۴۲۱	ایجاد نابسامانها
۴۲۱	اصلاحات
۴۲۲	بینش انسانی یا فطری
۴۲۶	نتیجه
۴۲۶	نبردهای پیشبرنده
۴۲۷	حلقات تاریخ
۴۲۷	قداست مبارزه
۴۲۸	اصلاحات
۴۲۸	نابسامانها
۴۲۸	نوسانات تاریخ
۴۲۹	به سوی آزادی از جبر طبیعت و اجتماع
۴۲۹	ماهیت جهاد
۴۲۹	اصالت نیروی فکری و اخلاقی
۴۳۰	مثلث هگلی
۴۳۱	دو تلقی از انسان
۴۳۲	تلقى قرآن
۴۳۳	آموزندگی تاریخ
۴۳۴	جامعه ایده آل
۴۳۴	مشخصات انتظار بزرگ
۴۳۶	دونوع انتظار
۴۳۶	انتظار ویرانگر
۴۳۷	شبه دیالکتیکی
۴۳۷	انتظار سازنده

شهید

۴۴۳	قداست شهید
۴۴۴	به حق پیوستگی شهید
۴۴۵	حق شهید
۴۴۷	بدن شهید
۴۴۸	منشأ قداست
۴۵۰	جهاد یا مسئولیت شهید
۴۵۶	نشاط شهید
۴۶۱	منطق شهید
۴۶۲	خون شهید

۴۶۲	حماسه شهید
۴۶۳	جاودانگی شهید
۴۶۴	شفاعت شهید
۴۶۵	گریه بر شهید
۴۶۶	فلسفه گریه بر شهید
۴۷۴	تربت شهید
۴۷۵	شب شهید
۴۷۵	گواهی سالار شهیدان
۴۷۹	دو مایه دلخوشی امام

مشکل اساسی در سازمان روحانیت

۴۸۳	علاقه و مسئولیت
۴۸۴	ریشه اصلی
۴۸۵	سازمان و نظام صالح
۴۸۷	مزایای حوزه‌های علوم دینی ما
۴۹۰	نواقص
۴۹۱	مسئله بودجه
۴۹۴	تمرکز و قدرت
۴۹۵	نقطه قوت و نقطه ضعف
۴۹۶	روحانیت شیعه و روحانیت سنی
۴۹۷	قدرت و حریت
۴۹۸	عوام‌زدگی
۵۰۱	راه اصلاح
۵۰۲	معیشت
۵۰۴	اثر ایمان و تقوا
۵۰۵	ارزش نظم و نظام و سازمان
۵۰۶	وعظ و تبلیغ
۵۰۷	هشدار و انذار
۵۰۸	امید و انتظار

رهبری نسل جوان

۵۱۴	دو نوع مسئولیت
۵۱۶	نسبیت و موقت بودن وسیله‌ها
۵۱۸	علت اختلاف معجزات پیغمبران
۵۱۹	روش پیامبرانه
۵۲۱	بهترین شاگردان

۵۲۳	نسل جوان یا اندیشه جوان؟
۵۲۳	عالم زمان خویشتن باش
۵۲۵	چه باید کرد؟
۵۲۵	نمونه دو نسل
۵۲۸	نسل جوان امروز
۵۲۸	درد این نسل را باید درک کرد
۵۳۱	علل گرایش به مکتبهای الحادی
۵۳۲	نشانه رشد فکری
۵۳۳	قرآن و مهجوریت آن

روابط بین الملل اسلامی

۵۳۷	انواع رابطه‌ها
۵۳۸	مسلك صلح كل و این كه دین يك امر وجدانی فردی است
۵۳۸	اهل روشنفکری عدم تعصب
۵۳۹	بی تعصبی یا بی مسلکی
۵۳۹	محبت عمومی
۵۳۹	مسائل شخصی و سلیقه‌ای
۵۴۱	ایدئولوژی ملازم است با مسئولیت
۵۴۱	قبول یک حقیقت انسانی، ایجاد مسئولیت و محدودیت در روابط می‌کند
۵۴۲	تشکیل به سلامت
۵۴۳	مسئولیت و اعمال زور
۵۴۴	دین و ضرورت محافظت از خطر
۵۴۴	دین، زور و جبر
۵۴۵	جهاد
۵۴۵	ضابطه‌ها
۵۴۶	ازدواجها
۵۴۷	زن و شراب در سقوط اسپانیا
۵۴۸	آیات سوره معتنه
۵۴۸	داستان حاطب بن ابی بلتعنه